

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1995-1996

5 APRIL 1996

Wetsvoorstel betreffende de valutadatum van bankverrichtingen

(Ingediend door de heer Poty c.s.)

TOELICHTING

De toepassing van valutadata betekent dat er voor de boekhoudkundige verwerking van een credit- of debetverrichting een fictieve datum in aanmerking wordt genomen in plaats van de werkelijke datum van de verrichting. Bij een decreetverrichting valt de valutadatum gewoonlijk voor de werkelijke verrichtingsdatum, bij een creditverrichting gewoonlijk erna. De valutadatum staat los van het ogenblik waarop het geld beschikbaar is. Het is echter op basis van de valutadatum dat de debetrenten worden berekend die aan de houder van de rekening worden gefactureerd.

Volgens de banken zijn de valutadata gerechtvaardigd omdat het betalingsverkeer tussen banken tijd in beslag neemt, omdat de bankier de geldmiddelen die bij hem worden gedeponneerd, niet vanaf de dag van de storting kan gebruiken en omdat hij vooraf een bepaalde hoeveelheid geld ter beschikking moet houden van de klanten die geld willen opnemen, zodat dit geld niet productief is.

In de huidige omstandigheden is het zo dat voor tal van bankverrichtingen het crediteren en het debiteren *on line* (m.a.w. direct) gebeurt, zodat de valutadatum niet langer verantwoord is.

De toepassing van het huidige systeem leidt tot absurde situaties: het saldo van mijn rekening is b.v. nul; om 11 uur stort ik 1 000 frank, die ik om 15 uur opnieuw van mijn rekening afhaal; indien een debetverrichting met valutadatum «D-1» wordt aangere-

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

5 AVRIL 1996

Proposition de loi relative aux dates de valeur des opérations bancaires

(Déposée par M. Poty et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

La pratique des dates (ou jour) de valeur consiste à retenir une date de comptabilisation d'une opération de crédit ou de débit, distincte de la date effective de l'opération. En règle générale, elle est antérieure pour un débit, postérieure pour un crédit. La date de valeur est indépendante de la date de disponibilité des fonds. Mais c'est ce jour de valeur qui est pris en considération pour le calcul des intérêts débiteurs facturés au titulaire du compte.

Selon les banques, les dates de valeur sont justifiées par le délai nécessaire à la circulation et à la manipulation des fonds dans le système bancaire, par le fait que le banquier ne peut utiliser les capitaux qui lui sont apportés dès le jour de la remise et qu'il est contraint de se ménager d'avance des disponibilités pour faire face aux décaissements de sa clientèle, sans qu'entretiens cet argent soit productif.

Aujourd'hui, pour nombre d'opérations bancaires, l'inscription en débit et en crédit se réalise en temps réel, ce qui enlève toute justification aux dates de valeur.

L'application du système actuel conduit à des situations absurdes: le solde de mon compte est nul: je verse 1 000 francs à 11 h et je les retire à 15 h; si les débits ont «valeur J-1» et les crédits «J+1», me voilà débiteur de 1 000 francs sur deux jours... À une telle

kend en een creditverrichting met valutadatum «D+1», sta ik twee dagen voor 1 000 frank in debet... Een dergelijke praktijk valt niet te rijmen met het gezond verstand. Valutering zoals in het hier gegeven voorbeeld leidt tot een onredelijke en onevenwichtige situatie, zoals wanneer een eigenaar in een huur-overeenkomst huurgeld zou eisen voor een periode gedurende welke het gehuurde goed niet ter beschikking wordt gesteld van de huurder!

De economische verantwoording is des te meer voor kritiek vatbaar daar de bankverrichtingen reeds aan de verbruiker worden aangerekend. De valuta-data zijn voor de banken een vorm van verkapte inkomsten. Ook met het oog op transparantie moet dit systeem veroordeeld worden.

Het onrechtvaardige karakter van de valutering is nog duidelijker als men weet dat het systeem eigenlijk enkel ten aanzien van particulieren wordt toegepast. De meeste bedrijven en beroepsgroepen bedingen de weglating van de valuta-data. Alleen ten aanzien van wie niet in staat is om hierover te onderhandelen (ook een aantal beroepsgroepen) worden de valuta-data toegepast.

Het is moeilijk te schatten wat de valutering aan de banken opbrengt. Sommigen beweren dat het om een bedrag van drie miljard per jaar gaat(1). De afschaffing van de valuta-data zou zonder enige twijfel een winstderving betekenen. Rendabiliteit mag echter nooit gestoeld zijn op onbillijkheid. De economische wetmatigheden zijn geen doel als dusdanig.

In verschillende Europese buurlanden, zoals Frankrijk of Duitsland, werd het systeem van de valuta-data door de hoogste rechtscolleges veroordeeld(2). Bijgevolg kan men in dit verband spreken van een «meesterwerk in verval»(3).

Er is geen gebrek aan juridische argumenten om de valuta-data te hekelen(4). Het ontbreken van een oorzaak, de strijdigheid met de bepalingen betreffende de onrechtmatige bedingen, het jaarlijkse kostenpercentage bij kredietverlening, de voorlichting van de consument en de prijsaanduiding, de bescherming van de economische mededinging: er zijn genoeg juridische argumenten om de onrechtmatigheid van de valutering aan te tonen.

Wat bijvoorbeeld de onrechtmatige bedingen betreft (artikel 32 van de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument), kan men stellen dat het evenwicht tussen de partijen wordt verstoord doordat het argu-

pratique, le sens commun ne perçoit aucune raison. L'exemple donné conduit à une situation déraisonnable et déséquilibrée, comme si dans un contrat de bail le propriétaire faisait payer des loyers pour un temps où la chose louée n'est pas mise à la disposition du locataire!

Les justifications économiques sont d'autant plus criticables que les opérations bancaires sont déjà facturées au consommateur. Les dates de valeur constituent, pour les banques, une rémunération masquée. Le souci de transparence conduit, ici aussi, à condamner ce système.

L'injustice est encore plus grande quand on sait que ce système n'est appliqué, quasiment, qu'aux consommateurs. La plupart des entreprises et des professionnels négocient la suppression des dates de valeur. Seuls ceux qui ne sont pas en situation de pouvoir négocier (en ce compris un certain nombre de professionnels) se voient appliquer les dates de valeur.

Il est difficile d'évaluer ce que rapporte ce système aux banques. Certains avancent le chiffre de trois milliards par an(1). La suppression des dates de valeur entraînerait, assurément, un manque à gagner. Mais la rentabilité ne peut jamais se justifier par l'iniquité. Les lois du marché ne sont pas une fin en soi.

Dans plusieurs pays européens limitrophes, comme la France ou l'Allemagne, le système des dates de valeur a été condamné par les plus hautes instances judiciaires(2). On peut, dès lors, en parler comme «d'un chef-d'œuvre en péril»(3).

S'il en fallait, les arguments juridiques ne manquent pas pour critiquer les dates de valeur(4). L'absence de cause, les contrariétés aux dispositions sur les clauses abusives, sur le taux annuel effectif global, sur l'information du consommateur et sur l'indication des prix, sur la protection de la concurrence économique, l'argumentaire juridique ne manque pas pour invalider ce système.

Au regard des clauses abusives (article 32 de la loi sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection des consommateurs) par exemple, le déséquilibre entre les parties se réalise par le fait que les contraintes de disponibilités invoquées par les

(1) J.-P. Buyle, Les dates de valeur en droit belge, in «Les dates de valeur ont-elles un avenir?», Université Lyon III, 1994, blz. 43.

(2) Ch. Mouly, L'avenir des dates de valeur, *op. cit.*, blz. 1; Cl. Witz, Les dates de valeur en droit allemand, *op. cit.*, blz. 59.

(3) Gedr. st. Kamer, 855/7, 92-93, blz. 9.

(4) A. Thilly, Les dates de valeur en droit belge, *J.T.*, 1995, blz. 753.

(1) J.-P. Buyle, Les dates de valeur en droit belge, in «Les dates de valeur ont-elles un avenir?», Université de Lyon III, 1994, p. 43.

(2) Ch. Mouly, L'avenir des dates de valeur, *op. cit.*, p. 1; Cl. Witz, Les dates de valeur en droit allemand, *op. cit.*, p. 59.

(3) Doc. Ch., 855/7, 92/93, p. 9.

(4) A. Thilly, Les dates de valeur en droit belge, *J.T.*, 1995, p. 753.

ment van de banken dat geld ter beschikking van de klanten moet worden gehouden, kunstmatig is en bijgevolg niet kan worden aangevoerd als verantwoording voor het voordeel dat de banken halen uit het systeem van de valutadata. Dit verstoort evenwicht is des te duidelijker wanneer debetrente wordt aangerekend op een rekening met een positief saldo, zoals in het hierboven gegeven voorbeeld.

Bij de bespreking van het wetsvoorstel houdende de verplichting voor banken en kredietinstellingen om bepaalde informatie aan hun klanten mede te delen(1), hebben een aantal parlementsleden de legitimiteit van de valutadata in twijfel getrokken en zich afgevraagd of een wetgevend initiatief ter zake niet noodzakelijk was.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2

In de definitie van de valutadatum wordt gewezen op het specifieke van deze praktijk, namelijk de berekening van de rente.

Artikel 3

Door geen rekening meer te houden met de tijd die verloopt tussen de werkelijke datum van de verrichting en de boekingsdatum, wordt valuterings overbodig.

Artikel 4

Het verbod slaat op het merendeel van de bankverrichtingen, zoals overschrijvingen, opvragingen en stortingen van geld. Voor andere verrichtingen, zoals het aanbieden van cheques, kan een bepaalde, door de Koning vastgestelde, termijn gerechtvaardigd zijn.

Artikel 5

Om de Koning, indien nodig, de mogelijkheid te bieden, bijzondere maatregelen te treffen, treedt artikel 3 in werking op de dag van de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad*.

*
* *

(1) Gedr. st. Kamer, 855/7, 92-93.

banques sont artificielles et ne peuvent, dès lors, servir de justification à l'avantage que les banques tirent du système des dates de valeur. Ce déséquilibre est d'autant plus manifeste lorsque des intérêts débiteurs sont perçus sur un compte créditeur en capital, comme dans l'exemple cité ci-avant.

Lors de la discussion de la proposition de loi portant obligation de certaines informations aux clients par les banques et sociétés de crédit(1), plusieurs parlementaires s'interrogeaient sur la légitimité des dates de valeur et sur la nécessité de légiférer sur cette question.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

La définition de la date de valeur rend compte de la spécificité de cette pratique, à savoir le calcul des intérêts.

Article 3

En supprimant le facteur temps entre la date de valeur et la date effective de l'opération, la pratique de la date de valeur ne peut plus exister.

Article 4

La plupart des opérations bancaires seront directement visées par l'interdiction projetée, comme les virements, les retraits et les dépôts d'espèces. Pour d'autres, comme les remises de chèques, un certain délai peut être justifiable, délai qui sera déterminé par le Roi.

Article 5

Pour permettre au Roi de prendre, le cas échéant, des mesures particulières, l'article 3 entre directement en vigueur au jour de la publication de la loi.

Francis POTY.

*
* *

(1) Doc. Ch., 855/7, 92/93.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

De valutadatum van een bankverrichting is de datum waarop de renteberekening van deze verrichting ingaat.

Art. 3

De valutadatum moet overeenstemmen met de werkelijke datum van de verrichting.

Art. 4

De Koning kan voorzien in termijnen tussen de valutadatum en de werkelijke datum van de verrichting.

Hij stelt die termijnen vast voor welbepaalde verrichtingen na het advies te hebben ingewonnen van de Raad voor het Verbruik.

Art. 5

Deze wet treedt in werking zes maanden nadat ze in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt, met uitzondering van artikel 3, dat in werking treedt op de dag van de bekendmaking van de wet.

De nieuwe regeling vervat in deze wet is van toepassing op de contracten die lopen op het ogenblik van de inwerkingtreding.

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

La date de valeur d'une opération bancaire est la date à laquelle s'inscrit en compte cette opération pour le calcul des intérêts.

Art. 3

La date de valeur doit correspondre à la date effective de l'opération.

Art. 4

Le Roi peut prévoir des délais différents entre la date de valeur et la date effective de l'opération.

Il fixe, après consultation du Conseil de la Consommation, ces délais pour des opérations déterminées.

Art. 5

La présente loi entre en vigueur six mois après sa publication au *Moniteur belge*, à l'exception de l'article 3, qui entre en vigueur le jour de ladite publication.

Les nouvelles règles de la présente loi s'appliquent aux contrats en cours au moment de son entrée en vigueur.

Francis POTY.
Lydia MAXIMUS.
Jacques SANTKIN.